

De Japanner

Een JT-mysterie

Colofon

ISBN: 978 94 6365 007 6
Eerste druk 2017
© 2017 Walther van Venrooij

Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De Japanner

Een JT-mysterie

Walther van Venrooij

Dankwoord

Ik dank mevrouw F.C. Monsees-Barwegen voor haar toestemming bepaalde herinneringen uit het kamp Banjoe Biroe, beschreven in haar boek *De lichtste inkt is altijd sterker dan het sterkste geheugen* (2014), te mogen gebruiken. Verder ben ik mijn zus mevrouw A. van den Akker-van Venrooij en de heren R. Binkhorst en P. van Rens dankbaar, dat ik boeken over de interneringskampen op Java van hen mocht lenen en persoonlijke herinneringen uit onze kamptijd mocht delen. De namen die ik in dit boek heb gebruikt, zijn echter verzonnen. Ik dank ook mevrouw V. Peek-Ijsselmuiden, die zo vriendelijk was het manuscript kritisch te lezen en te verbeteren.

Hoofdstuk 1

Het was een gure dag in oktober en privédetective Joost Ternate hield, zoals elke woensdagavond, zijn vader gezelschap. Ze hadden de kant- en-klaar-maaltijd met een biertje verorberd, de tafel afgeruimd en waren klaar voor hun wekelijkse bridgeavondje. Joost tegen de computer, met zijn vader als leraar.

“Joost, voor we beginnen, wil ik je wat vragen. Kan dat?”

Joost was niet gewend dat zijn vader een verzoek aan hem zo beleefd begon, vreesde meteen het ergste en maakte zich alvast sterk om beleefd en afwijzend te antwoorden.

“Ga je gang, pa, vragen staat vrij!”

Vader Ternate ging erbij zitten. “Ik ben vanmiddag langs geweest bij mijn oude bridgepartner, mevrouw Rita Reumer. We hebben jaren samen gespeeld en met veel plezier, want Rita was een goede bridger.”

“Was?”, vroeg Joost enigszins verbaasd.

“Was, inderdaad. Twee jaar geleden of zo kreeg ze een hersenbloeding, een niet zo zware gelukkig, maar het was daarna wel afgelopen met het bridgen. Ik moest op zoek naar een andere partner. Zij had een lange revalidatie, want ze kreeg meer gezondheidsproblemen. Een blaasontsteking en een

open been. Allemaal niet zo leuk voor haar. Uiteindelijk kwam ze terecht in een zorghotel en daar woont ze sindsdien. Ze wordt goed verzorgd en krijgt regelmatig bezoek van de geriater, de trombosedienst, de fysiotherapeut, noem maar op.” Joost had geen idee waar zijn vader naartoe wilde, maar bleef geduldig luisteren.

“De laatste maanden gaat ze onvoorstelbaar goed vooruit. Haar geheugen is ook weer redelijk goed hersteld, mocht ik constateren. Hoe dat kan, weet ik niet, maar ik denk dat het ook komt omdat ze een vrouw is met een enorme wilskracht, die zich niet gauw laat kisten. Als kind heeft ze in een Japans concentratiekamp gezeten en als je dat overleeft, dan ben je een sterke, hoor! Enfin, vanmiddag vroeg ze me of ik nog wel eens bridge speelde. Ik kon niet anders dan bevestigend antwoorden. Toen vertrouwde ze mij toe, dat ze het bridgen zo enorm miste. In het zorghotel was er niemand die dat deed of nog kon doen. Ik vond het heel zielig haar zo te zien zitten. Een vogeltje in een kooitje dat wil fluiten, maar niemand fluit mee.”

Joost knikte meelevend, onzeker waar zijn vader naartoe wilde. Pa had vast een plannetje in zijn hoofd, waarin hij een rol moest spelen.

“Je hebt een plannetje bedacht?” gokte hij.

“Inderdaad”, gaf zijn vader toe. “Ik dacht, wij tweeën bridgen bijna elke woensdagavond met en tegen de computer, maar misschien is het ook leuk om eens gewoon met vier mensen te spelen. Twee tegen twee, gewoon voor de lol. Dan speel ik weer met Rita en jij met een partner die je zelf mag uitzoeken. Ik denk dat we Rita daar een groot plezier mee doen. Wat vind jij hiervan?”

Gossie, vader als sociaal werker, dat is nieuw voor mij, dacht Joost heel even. Maar daarna werd hij enthousiast.

“Dat lijkt me wel gaaf, pa, ik ben benieuwd of ik met jullie ervaring in het bridgen kan meekomen. Laten we het maar eens een keer proberen. Misschien kan ik een oude kennis, Peter van Rijckevorst, vragen of hij onze vierde man wil zijn. Verder ken ik niemand in mijn omgeving die bridge speelt.”

“Lijkt me geen probleem, Joost, die vierde man. Als die Peter niet kan, zijn er in mijn bridgeclub diverse leden die graag nog eens met of tegen Rita zouden willen spelen. Ik zal haar vragen of zij het een leuk idee vindt. Ze moet dan wel worden opgehaald, want ze heeft geen eigen vervoer. Zou jij haar kunnen halen en brengen?”

Joost antwoordde dat deze extra taak er ook nog wel bij kon. Wie A had gezegd, moest ook in dit geval B zeggen.

In de daaropvolgende week werd alles geregeld. Rita Reumer had heel enthousiast gereageerd en ook Peter van Rijckevorst deed graag mee, al was het alleen maar om zijn bridgekennis op peil te houden. Hij kon Rita wel ophalen, want hij woonde sinds kort vlakbij het zorghotel Avondrust, waar zij haar appartementje had. Joost zou haar na het bridgen weer naar het zorghotel brengen, omdat Peter na het bridgen meestal direct naar huis wilde.

Joost zag haar voor de eerste keer op een woensdagavond begin november. Ze was over de tachtig, maar nog steeds een vrij vitale vrouw om te zien. Haar gezicht werd omkranst door een weelderige bos witgrijs haar. Ze keek helder en kwiek door een onopvallende bril met een lichtgekleurd

montuur. Ze was een beetje opgemaakt en de filigrein oorbellen met bijpassende ketting stonden haar goed. Rita was heel blij dat ze weer met 'haar Wim', zoals ze dat zo lief kon zeggen, mocht bridgen. Wim Ternate was ook tevreden met deze gang van zaken. Hij was verreweg de beste bridger van de vier en kon zijn leerlingen op zijn eigen dominante wijze nog heel veel leren. Nadat de koffie was ingeschonken en de koekjes waren rondgegaan, stelde vader Ternate voor dat iedereen iets over zichzelf zou vertellen. Niet langer dan vijf minuten, als een soort kennismaking en introductie. Rita mocht beginnen en vertelde dat ze na de middelbare school de PABO-opleiding had gevolgd en daarna met veel plezier les had gegeven op een lagere school. Uiteindelijk was ze schoolhoofd geworden. Ze was nooit getrouwd geweest omdat de ware Jacob niet was langsgesproken. Vanwege de nabeween van haar lichte beroerte en ander ongemak zat ze nu in een zorghotel. En daar zou ze waarschijnlijk wel haar hele verdere leven blijven, gezien het feit dat ze al over de tachtig was. Het was misschien wel vervelend om zo afhankelijk te zijn, maar ze had er vrede mee.

Peter van Rijckevorst had wiskunde gestudeerd en was sinds zijn afstuderen als leraar werkzaam op een middelbare school in Nijmegen. Het lesgeven beviel hem uitermate goed en hij vermoedde dat hij dat wel zou blijven doen tot aan zijn pensioen. Joost was de jongste van het viertal. Hij had de politieschool gedaan, een aantal jaren bij de politie in Nijmegen gewerkt en was bijna twee jaar geleden een eigen onderzoeksbureau begonnen, samen met een collega, Henk Zwijnbergen. Ook hij was heel happy met het werk dat hij nu deed. Tenslotte beschreef vader Ternate op zijn

eigen grondige wijze hoe zijn werkzame leven was verlopen. Afgestudeerd als bioloog, gepromoveerd en uiteindelijk hoogleraar geworden aan de Radboud Universiteit. Hij was nu gepensioneerd, emeritus zei hij deftig, maar nog steeds uitermate druk met allerlei besturen, commissies en dergelijke. “Ouder worden is niet erg,” besloot hij de informatie-ronde, “maar je moet je geest levendig houden. Daarom is een avondje bridgen niet alleen gezellig, maar ook heel nuttig. Laten we daar maar mee beginnen!”

De tafel werd daarna gedekt met een stemmig groen kleed, de kaarten werden geschud en uitgedeeld; het bieden en spelen kon beginnen. Rita had van vader Ternate, ‘haar Wim’, een verkorte versie van zijn biedsysteem gekregen en had dat met succes weer in haar geheugen geprent. Alleen bij het afspelen van de geboden contracten maakte ze wat foutjes. Na het bridgen ging Peter naar huis. “Morgen weer vroeg voor de klas”, was zijn excuus. Joost, vader Wim en Rita namen nog een drankje en kletsten wat na.

In de auto op de weg terug naar het zorghotel vertelde Rita dat ze had genoten. “Het was echt heel gezellig, Joost. Oh, wat heb ik dit soort avondjes gemist!” Joost begreep deze verzuchting helemaal en kon niets anders doen dan haar complimenteren met het feit, dat ze zo goed had gespeeld. Zelf was ze daar ook redelijk tevreden over. “Ik heb alleen wat moeite om te onthouden welke kaarten nog in het spel zitten”, gaf ze zuchtend toe. “Verder vond ik het best goed gaan, maar het zal, denk ik, nooit meer worden zoals het vroeger was.” Het klonk een beetje triest en dat was het natuurlijk ook.

Na deze eerste geslaagde avond werd bridgen op de woensdagavond een vaste gewoonte. Joost en Peter van Rijckevorst hadden er lol in om te proberen vader Ternate down te spelen, iets wat tot pa's genoegen niet dikwijls lukte, ondanks het feit dat zijn partner nog steeds niet op volle kracht speelde. Maar iedereen zag wel dat Rita Reumer geweldig opfleurde, doordat ze eindelijk weer voor vol werd aangezien.

Een paar dagen na Sinterklaas zaten ze weer met z'n vieren aan de bridgetafel. De mannen hadden echter al gauw door, dat Rita niet in goeden doen was. Ze zat er suffig bij, gaapte onophoudelijk en speelde, ondanks het feit dat ze haar best deed, beroerd. Wim Ternate was de eerste die erover begon.

“Is er iets, Rita? Je bent niet erg alert. Slecht geslapen?”

Rita legde haar kaarten neer. “Ik slaap al een paar nachten niet goed, Wim. Het komt allemaal door dat verhaal van die Japanner!”

Ook de mannen legden hun kaarten even neer. Joost ging wat drankjes halen en zijn vader legde zijn hand op die van zijn bridgepartner. “Misschien doet het je goed, als je ons erover vertelt, Rita.”

Ze knikte dankbaar, maar wachtte totdat Joost weer was aangeschoven.

“Afgelopen zondag hadden we in ons zorghotel een gezellige avond vanwege Sinterklaas. Alle bewoners van het huis komen dan bij elkaar in een huiskamer, er zijn hapjes en drankjes en voor de liefhebbers zelfs een glaasje wijn. Het personeel had deze keer als extra verrassing een zekere mijnheer Uchida gevraagd om iets over zijn jeugd te vertellen. Deze mijnheer woont sinds een paar maanden op de verdieping boven ons,

wij kenden hem nog niet, maar hij is geboren en getogen in Nagasaki, in Japan dus. Het was bedoeld als een soort kennismakingsgesprek, maar hij vertelde een verschrikkelijk verhaal, waardoor ik nu nog van slag ben.”

Ze zweeg even om een slokje van haar cranberrysap te nemen. “Ik zal het in het kort vertellen, want het was best een lang verhaal. Mijnheer Uchida woonde in Nagasaki vanaf 1925, toen hij daar werd geboren, tot ongeveer 1942, middenin de Tweede Wereldoorlog. Japan was in zijn jeugdijaren verwikkeld in een oorlog met China en als jongen hoorde hij alleen maar de opgeklopte verhalen, die door het regime werden vrijgegeven. Verhalen over het onoverwinnelijke keizerlijke leger van Hirohito, de laffe tegenstand van Chinezen, Russen en Engelsen, de heldhaftige daden van de Japanse soldaten. Het sprak vanzelf dat elke Japanse jongen, na jaren hersenspoeling, het leger in wilde. Zijn twee oudere broers vochten in Zuidoost-Azië tegen de Fransen en de Engelsen en werden binnen de familie gezien als helden en grote voorbeelden. Een half jaar na de laffe overval op Pearl Harbor, de vernietiging van de Amerikaanse vloot en de snelle verovering van Nederlands-Indië, ging ook de jonge Uchida het leger in. Hij was toen zeventien. Vanwege zijn leeftijd en het feit dat zijn vader burgemeester van Nagasaki was, werd hij, na een korte opleiding, de eerste adjudant van majoor Sato. Majoor Sato kwam ook uit Nagasaki en was een goede vriend van de familie Uchida. Hij was de commandant van een krijgsgevangenenkamp op Borneo, een verschrikkelijke man, een echte sadist. Zonder spijt, zelfs met enige trots, vertelde Uchida ons hoe die ‘kakerlakken’, zo noemde hij de gevangengenomen militairen, werden behandeld. Jullie weten waarschijnlijk wel dat Japanse

soldaten zich nooit overgeven. Zij vechten zich letterlijk dood, iets wat onze soldaten minder gemakkelijk doen. Een Westerse soldaat die zich overgeeft, gevangen wordt genomen, is dus een lafaard in de ogen van een Japanner. Een ‘kakkerlak’ die mag worden vertrapt. Uchida vertelde hoe de gevangenen werden uitgehongerd, nauwelijks medische behandeling kregen, maar wel geregeld een pak slaag ontvingen. Hij moest daar wel aan wennen, zei hij, want soms vond hij die bewakers, vooral de Koreanen, wel erg bruut. Maar hij praatte erover alsof dat er allemaal bij hoorde. Geen berouw, geen spijt! Integendeel, hij was nog steeds trots op het feit, dat hij de keizer in dat kamp had mogen dienen. Hij vertelde ook over een samoeraizwaard, dat hij direct na het einde van de oorlog in bewaring had gekregen. Dat zwaard speelde een belangrijke rol bij de executie van een ontvluchte Engelse militair. Die was weer opgepakt, in elkaar geslagen, vastgebonden aan een paal en ceremonieel onthoofd door majoor Sato. Met dat samoeraizwaard, een pronkstuk dat al eeuwen in het bezit was van de familie Sato.” Ze zweeg en nam nog een slokje uit haar glas.

“Niet echt een verhaal voor een vrolijke Sinterklaasavond, Rita. Ik kan me voorstellen, dat je daar niet van kon slapen.” Het was Joost die de opmerking maakte.

Rita grimlachte. “Voor mij was het nog veel erger, want ik heb ook in zo’n kamp gezeten. Een kamp voor vrouwen, Banjoe Biroe was de naam. Dat is Javaans voor ‘Blauw water’, geloof ik, maar die naam was volkomen misplaatst. De toestanden in ons kamp waren ongeveer vergelijkbaar met wat Uchida beschreef, dus heel veel nare herinneringen kwamen plotseling weer terug. Blijkbaar had ik ze verdrongen, maar zijn verhaal bracht alles weer naar boven.”

“Heb je hem dat laten merken, Rita?”, vroeg Peter van Rijckevorst.

“Zeker heb ik hem dat laten merken! Ik was boos, ziedend en heb hem een oorlogsmisdadiger genoemd. Zat hij daar zijn majoor Sato op te hemelen, omdat die met één slag van zijn zwaard een bewusteloze militair kon onthoofden. Nog erger, aan het eind van de oorlog kreeg Uchida dat samoeraizwaard van Sato in bewaring, om het terug te brengen naar zijn familie in Nagasaki. Sato zelf pleegde zelfmoord. Uchida keerde terug naar Japan om dat zwaard bij de familie Sato af te leveren, maar de tweede atoombom had Nagasaki bijna volledig verwoest. Uchida kon tot zijn teleurstelling geen levend familielid van Sato meer vinden, vertelde hij. Ook zijn eigen familie was in de radioactieve rook opgegaan. Hij bewaart dat zwaard nu als een kostbaar relikwie ergens in zijn appartement en is er apetrots op! Dat is toch onvoorstelbaar? Zo’n moordwapen naast je deur! Ik ben, met een aantal anderen, weggelopen en heb in mijn kamer heel lang gehuild. Ik had die man wel kunnen vermoorden, zo boos was ik!”

“Lieve hemel, wat een gruwelijk verhaal,” zuchtte Wim, “ik kan me voorstellen, dat je daar slapeloze nachten van hebt gehad. Hoe oud is die Uchida eigenlijk. Hij moet toch wel tegen de negentig zijn, denk ik.”

Rita knikte. “O ja, het is een heel oud baasje, hoor. Hij loopt krom als een hoepel en zijn geheugen is, ondanks het verhaal dat hij hield, ook niet meer alles. Maar ja, daarom zit hij ook in ons huis. Iedereen is daar min of meer hulpbehoevend.”

“Waarschijnlijk herinnert mijnheer Uchida zich zijn jeugdijaren beter dan zijn recentere jaren”, begon Wim te doceren. “En dat hij daarom zo lovend sprak over zijn oorlogsijaren. Je moet niet

vergeten, dat die jonge Japannertjes allemaal sterk geïndoctrineerd waren. Ze wisten niet beter of krijgsgevangenen waren lafaards! Ik vraag me trouwens af, hoe hij in hemelsnaam in een Nederlandse zorginstelling kan wonen. Spreekt hij goed Nederlands?”

“Heel goed, Wim. Beetje accent misschien, maar niet storend. Hij woont al meer dan veertig jaar in Nederland en schijnt een aantal Japanse restaurants te hebben gerund. Die keten heeft hij een tiental jaren geleden grotendeels verkocht, hoorde ik, en met dat geld kan hij zich een onbezorgde oude dag veroorloven. Maar het fijne weet ik er niet van.”

“Heeft hij kinderen?”, vroeg Joost.

“Eentje, zover ik weet, een zoon. Die komt hem elke week opzoeken. Het schijnt een aardige, beleefde man te zijn, hoorde ik van de verzorgsters. Die vertelden ook, dat Uchida getrouwd is geweest met een Hollandse vrouw. Ze is al jaren dood, heb ik begrepen. Maar jullie hebben gelijk. Het is een oude man, die zich alleen zijn gloriejaren nog goed voor de geest kan halen. Hij beseft alleen niet, dat zijn verhaal anderen kan kwetsen. Maar ik merk nu, dat praten hierover helpt. Dank jullie wel, dat ik mijn verhaal mocht vertellen. Laten we nog maar een rondje bridgen. Ik zal proberen mijn aandacht bij het spel te houden!”

Die nacht kon Rita opnieuw moeilijk in slaap komen. Toen ze uiteindelijk in een onrustige slaap viel, was ze weer terug in het kamp. Een angstig meisje van negen jaar oud.

Ze stonden in de zon, zoals elke morgen om acht uur. In het gelid op het erf voor hun barak, in rijen van tien. Volwassenen en kinderen, peuters

en ouderen. Wachtend op de Jap, die zelfbewust, met een rotanstkje in zijn hand, kwam aanlopen, met naast zich het blokhoofd en achter hem een paar gewapende soldaten. Oh, wat had ze een hekel aan het dagelijkse appèl. Eerst werd er 'tjatskee' geschreeuwd en moest iedereen rechtop staan. Of ze dat nu konden of niet. Daarna kwam het bevel 'kiree' en moest de buiging ter ere van de keizer worden gemaakt. Tenslotte het 'naoree', wat betekende dat je weer rechtop mocht staan. Dat alles moest precies gelijk gebeuren, anders moest het nog een keer en nog een keer, totdat het perfect ging. Daarna moest het blokhoofd zeggen, hoeveel mensen er in zijn of haar blok woonden. Dan begon het tellen. Rij voor rij moest de voorste, meestal een kind, want die vonden dat wel leuk, haar nummer noemen, in het Japans, zodat het aantal mensen in dat cohort gemakkelijk kon worden gecontroleerd. Ze kon nu nog in het Japans tot tien tellen. Itsji, nie, sann, sje, go, rokkoe, sitji, hatsjie, kjuu, djuu. Waren er zieken, dan werd dat ook gecontroleerd en ging de Jap de barak in. Niet voor een langdurig of grondig onderzoek, want het blokhoofd had ze gewaarschuwd voor besmettelijke ziektes en daar was de Jap echt bang voor. Ze deden daarom een doekje voor de mond, wat geen gezicht was. Wanneer de aantallen klopten en alle controles waren verricht, werd de buigingsceremonie herhaald. 'Tjatskee', 'kiree', 'naoree' en tenslotte het verlossende 'djasmee', op de plaats rust. Voor zonsondergang, aan het einde van de middag, werd hetzelfde toneeltje opgevoerd. Soms werd het appèl gebruikt om alle bewoners van het kamp te straffen. Dan was er iemand betrapt op eten smokkelen of was er iets anders niet volgens de Japanse norm uitgevoerd. Zo'n straf-appèl kon heel lang duren. Iedereen stond dan uren blootshoofds in de brandende zon. Als er iemand flauwviel, bleef die gewoon liggen. Japs wil was wet!

Hoofdstuk 2

Het was een bescheiden klopje op de deur. De oude man keek op van zijn krant, zette zijn brilletje recht en raadpleegde daarna zijn horloge. Hij was verbaasd, want normaliter kreeg hij bijna nooit bezoek en zeker 's avonds niet. Zuchtend legde hij de krant neer op het tafeltje voor hem en slofte langzaam naar de deur. Hij liep gebogen, maar nog zonder rollator, wat gezien zijn leeftijd een wonder mocht worden genoemd. Achterdochtig keek hij door het glazen oogje dat in de deur zat. De persoon die had geklopt, stond met de rug naar hem toe, maar de lange grijze krulharen gaven hem de indruk dat het een ouder iemand uit het huis was. Hij opende de deur op een kier. De vrouw, gekleed in een slobberige gebloemde jurk, draaide zich om en groette hem respectvol met een korte buiging.

“Goedenavond, mijnheer Uchida. Neemt u mij niet kwalijk dat ik u zo laat nog stoort, maar ik kon mijn ongeduld niet meer bedwingen.”

Ze had een lage, diepe stem, die hem niet bekend voorkwam. Maar dat kwam waarschijnlijk door zijn wat ouderwetse gehoorapparaat of omdat ze fluisterde, alsof ze niemand wakker wilde maken. De vrouw keek hem met een gespannen

blik aan. Hij herkende haar ook niet, maar misschien was ze pas in het zorghotel komen wonen. Hij woonde er zelf ook nog niet zo lang en kende daardoor nog maar weinig bewoners. Ze was niet mooi zoals sommige oudere mensen kunnen zijn en dat beeld werd versterkt door de donkere bril en opzichtig gestifte lippen.

“U bent...?”, begon hij aarzelend. Zijn stem was schor van het vele roken dat hij had gedaan.

“Ach, u herkent mij niet.” Haar stem klonk nu veel hoger, vreemd was dat. “Ik ben mevrouw Ehbrahams. Ik woon hier nog niet zo lang. Ik hoorde u tijdens de Sinterklaasviering vertellen over een samoeraizwaard dat u hebt. Heel interessant. Een prachtig verhaal, ik heb ervan genoten! Mijn man, hij rustte in vrede, spaarde krissen en andere Indonesische wapens, maar hij zei altijd tegen mij, dat niets kon tippen aan een echt, origineel samoeraizwaard. Hij heeft er nooit een in zijn handen gehad en dat vond hij jammer. Ik ben naar u toegekomen om te vragen of ik dat zwaard misschien even zou mogen vasthouden. Dat zou mijn overleden man goed doen, denk ik.”

Mijnheer Uchida knikte en begon te graven in zijn herinnering. Ongeveer twee weken geleden, tijdens de Sinterklaasviering, had hij inderdaad aan de bewoners van het zorghotel een verhaal verteld over zijn jeugd in Nagasaki en zijn tijd in Nederlands-Indië als officier in het keizerlijke Japanse leger tijdens de Tweede Wereldoorlog. Maar wat er op het eind van de avond gebeurde, had hem wel verrast. Hij had notabene niet eens de kans gekregen zijn verhaal af te maken! Er was gemopper en er waren vervelende vragen gekomen. Een oudere vrouw, hij kende haar niet want zij

woonde op een andere verdieping, had hem toegeschreeuwd of hij geen gewetenswroeging had over de zinloze moord op een gevangen militair en hoe hij in hemelsnaam trots kon zijn op dat moordwapen. Zijn antwoord was niet goed gevallen, had hij gemerkt. Wat had hij ook alweer gezegd? Iets van *Het was oorlog, moet u begrijpen. In Japan zeggen ze: als rijstvogeltjes je rijst opeten, moet je ze dood maken. Gevangen zetten heeft geen zin; het zijn er te veel en als ze ontsnappen en vrijkomen, gaan ze weer van je rijst eten.* Dat had hij majoor Sato dikwijls horen zeggen. Het doden van een krijgsgevangene zag hij niet als een misdaad. Het was heel terecht dat de krijgsgevangenen nauwelijks te eten kregen. Ondervoeding zou het aantal rijstvogeltjes vanzelf doen afnemen. Hij had ook laten merken dat hij zich diep gegriefd voelde, dat zijn liefste bezit, het samoeraizwaard, een moordwapen werd genoemd. Die mevrouw van de andere verdieping was toen nog bozer geworden. Ze had hem een oorlogsmisdadiger genoemd en geschreeuwd dat het een schande was, dat hij hier in het huis woonde. Daarna was ze woedend de deur uitgelopen. Ook een paar andere oudjes waren demonstratief opgestaan en hadden mopperend de zaal verlaten.

Hij was verbaasd geweest over de verontwaardiging van zijn toehoorders. Het was toen immers oorlog en alles was al zo lang geleden!

Gelukkig had deze mevrouw Ehbrahams zijn verhaal blijkbaar wel interessant gevonden, want ze wilde het zwaard zien. Hij maakte een lichte buiging en zwaaide de deur gastvrij open. “Komt u binnen, komt u binnen. Dan kunt u het zwaard zien.” De vrouw stapte direct naar binnen en deed achter haar de